

PRILOG ISTORIJI SVETSKIH KONFERENCIJA UNESCO ZA OBRAZOVANJE ODRASLIH¹

(Od Elsinora 1949. do Hamburga 1997. Međunarodna politika obrazovanja u svetlu ličnosti i programa)

Apstrakt: *U ovom prilogu polazimo od osnivanja UNESCO i uverenja da je putem obrazovanja moguće rešavati humanitarne, socijalne i političke probleme u svetu. Istorija UNESCO Svetskih konferencija za obrazovanje odraslih (Elsinor, Montreal, Tokio, Pariz, Hamburg, 1949-1997) pokazuje da postoje promene u shvatanjima, od koncepta opismenjavanja, do koncepta doživotnog učenja, po kome obrazovanje odraslih predstavlja deo kontinuuma u lancu obrazovanja, ali i poseban entitet. Tokom vremena takođe se menjala uloga učesnika konferencija (vlada, NVO, eksperata). Autor je bio član delegacije Nemačke na više svetskih konferencija i sa tog stanovišta kompetentno analizira događaje i prenosi atmosferu sa njih.*

Ključne reči: UNESCO, CONFINTEA, istorija obrazovanja odraslih, konferencije o obrazovanju odraslih

¹ Članak „Zur Geschichte der UNESCO-Weltkonferenzen für Erwachsenenbildung - von Helsingör (1949) bis Hamburg (1997). Internationale Bildungspolitik in Personen und Programmen“ pripremljen je za tematsku publikaciju *dvj international*. Autor je Joachim H. Knol, dr.phil., dr.phil.h.c.; em.o. profesor pedagogije (područje: Obrazovanje odraslih i vanškolsko obrazovanje mladih) na Univerzitetu Rur u Bohumu. Fokus istraživanja: Međunarodno i komparativno obrazovanje odraslih; Institucije, zakonodavstvo i političko obrazovanje odraslih; Omladina i mediji, Nove tehnologije u funkciji zabave i obrazovanja.

A. Opšte obeležje UNESCO Svetskih konferencija za obrazovanje odraslih²

Svetske konferencije UNESCO za obrazovanje odraslih, od Elsinora 1949. godine, preko Montreala 1960, Tokija 1972, Pariza 1985, pa do Hamburga 1997. godine, predstavljaju višestruko naučno-stručni uvid u obrazovanje odraslih, zadržavajući se pri tom i na specifičnostima koje odražavaju političke ili društvene karakteristike određenog vremena. UNESCO organizaciji, čije je osnivanje obeleženo potpisivanjem statuta 16. novembra 1945. godine, dodeljen je zadatak davanja novih podsticaja narodnom obrazovanju i širenju kulture.³ (Član I, glava 2) Ipak, iz toga nije moglo da se zaključi da je UNESCO od početka svog delovanja bio posebno posvećen obrazovanju odraslih. Namere UNESCO karakteriše način na koji se kontinuirano posmatra obrazovanje odraslih, naime, na njega se gleda kao na sredstvo za rešavanje humanitarnih, socijalnih i političkih problema, a zbog koncentrisanja na socijalne i ekonomske krize u zemljama u razvoju ono je toliko približeno opismenjanju i obrazovanju odraslih, da je osamdesetih godina gotovo poistovećeno i identifikovano sa opismenjanjem i obrazovanjem odraslih.

Čini mi se važnom razlika između Svetskih konferencija UNESCO i konferencije Svetske organizacije za obrazovanje odraslih koja joj je prethodila (Kembridž 1929) Alberta Mansbridža⁴, s obzirom da su one okrenute problemu kriza koje bi mogle da budu otklonjene praktično orjentisanim obrazovanjem odraslih, a ne tretiraju obrazovanje odraslih kao nauku, niti pokušavaju da pokriju celo područje obrazovanja odraslih. Hačins je te namere izrazio prostim rečima: „Mi moramo da postignemo izvestan stepen jasnoće ako želimo da naša civilizacija opstane.“⁵

² Postoji mnogo internih zapisa UNESCO o pojedinim Svetskim konferencijama. O tome su pisali i Klaus Hüfner/Wolfgang Reuher (Hg), UNESCO – Handbuch, Neuwied 1996 (1. Aufl. Dt., Russ, 2. Aufl. Bonn 2005). Broj publikacija se povećavao sa razvojem novim konferencijama, da bi u publikacijama o Hamburškoj konferenciji 1975. pronašlo značajan kvantitativni izraz. Istovremeno postoji manjak sintetičkih uvida koji bi pokušali da izdvoje obrazovno-političke smernice i opšti profil konferencija. Više o tome u: Joachim H. Knoll, Internationale Weiterbildung und Erwachsenenbildung, Darmstadt 1996, S. 56 ff, S. 115; tu je i odgovarajuća literatura iz tog vremena, kao i Michael Schemmann; o konferencijama kratko i sadržajno: Internationale Weiterbildungspolitik und Globalisierung, Bielefeld 2007, S. 208 f. U kontekstu daljeg izlaganja: Lutz Rainer Reuter, UNESCO und Weiterbildung, u: Grundlagen der Weiterbildung, Praxishilfen, Loseblatt Sammlung, Neuwied 1993 ff.

³ Klaus Hüfner. Wolfgang/Reuher, a. a. O. S. 14.

⁴ Na 1. svetskoj konferenciji UNESCO u Elsinoru ponovljeno se javlja ova težnja WAEE (Svetske Asocijacije za obrazovanje odraslih), kao izvor tradicije. Kratku istoriju o WAEE napisao sam u: Internationale Weiterbildung und Erwachsenenbildung, a. a. O., S. 22 ff.

⁵ Robert M. Hutchins, The Education we Need, Chicago 1947, in: Arthur Stanley Hely, New Trends in Adult Education, From Elsinor to Montreal, UNESCO Paris 1962, S. 15. Hutchins spada, kao i Siril Houll, u grupu ljudi iz oblasti obrazovanja odraslih sa Univerziteta u Čikagu, koji su ovde preskočeni, iako su još pre Edgara Faurea formulisali koncept doživotnog učenja; O Hačinsu je pisao: Peter Jarvis (ed.), An International Dictionary of Adult and Continuing Education, London 1990, S. 159.

U izvesnom smislu je UNESCO do danas ostao dete vremena posle Prvog svetskog rata, koje je obeleženo idejama o sveopštem bratstvu, toleranciji, pomoći onima kojima je neophodno, miru, jedinstvu čovečanstva u jedinstvenom svetu. Zamišljena harmonija stalno je narušavana konfliktima: različitosti između istoka i zapada, sukob severa i juga, nova slika sveta koju nudi društvo učenja i informacionih tehnologija, kao i pojedini fenomeni masovne kulture ili njenog propadanja. Sigurno je da UNESCO danas ima mnogo selektivniji pristup, pri čemu bih da spomenem nedavni primer „Sporazuma o zaštiti i podršci raznolikosti ispoljavanja u kulturi” (Pariz, oktobar, 2005)⁶, koji razlike posmatra kao bogatstvo i ne teži više jednoj neodređenoj i unificirajućoj sveopštoj harmoniji.

Dok je prva Svetska konferencija UNESCO u Elsinoru naslovljena „Obrazovanje odraslih,” u Montrealu je naslov glasio „Obrazovanje odraslih u svetu promena”, što je nagoveštavalo da će se ove konferencije posvetiti konkretnim problemima i fenomenima koji budu ocenjeni kao krizni, i kao takvi mogu da se reše posredstvom obrazovanja (odraslih).

Dozvolite mi poređenje: gotovo istovremeno je u Saveznoj Republici Nemačkoj Nacionalna komisija za vaspitanje i obrazovanje izdala svoj izveštaj „O situaciji i zadacima nemačkog obrazovanja odraslih”⁷ i time krenula otprilike istim putem. Po Izveštaju, koji polazi od procene vremena i još uvek je ograničen jakom tradicijom kulturnog pesimizma i straha od masovne kulture (J. Bukhart, Ortega i Gaset, G. LeBon, W. H. Ojden, O. Špengler i njegovi prethodnici Laso i Folgraf, Arnold Gelen),⁸ obrazovanje odraslih bi trebalo da se obaveže na jednu određenu vrstu zadatka, pri čemu bi predstavljalo garanta očuvanja kulturnih tradicija, ali i svojom profesionalnošću posredovalo u suočavanju sa novim, multimedijalnim svetovima. Naravno, u poređenju sa tim, već je Svetskoj konferenciji u Elsinoru stajalo na raspolaganju bogato iskustvo, pre svega engleskog i američkog obrazovanja odraslih, veoma bliskog realnosti.

Na ovaj način je moguće pokazati, kao prvu kontinuiranu karakteristiku razvoja Svetskih konferencija UNESCO, da one predstavljaju reakciju na duh vremena i date okolnosti. Istovremeno one nude izvor konkretnih utopija i vizija o tome kako bi svet trebalo i mogao da bude uređen.

⁶ O tome vidi: Kulturelle Vielfalt - Europas Reichtum, Das UNESCO Übereinkommen mit Leben füllen, Fachkonferenz im Rahmen der Deutschen EU-Ratspräsidentschaft 2007, Essen 26.4. bis 28.4.2007, svi materijali o tome na: www.UNESCO.org i www.UNESCO.de

⁷ U: Empfehlungen und Gutachten des Deutschen Ausschusses für das Erziehungs- und Bildungswesen, 1953-1965, Gesamtausgabe, Stuttgart 1966. S. 857 ff.

⁸ Uz to, osnovno u: Fritz Stern, Kulturpessimismus als politische Gefahr, Stuttgart 2005.

Uključivanje stručnjaka i neutralnih osoba sa strane je neizbežno i podrazumeva se samo po sebi, te stoga Svetske konferencije UNESCO nisu mogle i nisu se odrekle predstavnika univerziteta i nevladinih organizacija kao savetnika. Naravno da je često zaboravljano, što predstavlja suštinu našeg sledećeg zapažanja, da su Svetske konferencije na prvom mestu konferencije pripadnika vlada zemalja učesnica i da bi njihova nacionalna politika obrazovanja trebalo da uđe u internacionalnu i obrnuto. Status nevladinih organizacija se promenio Svetskom konferencijom u Parizu 1985. godine – od savetodavne i posmatračke funkcije u funkciju aktivnog partnera. To je realnost, a ne prosto tekst statuta UNESCO. Primetno je da je u svakoj zemlji broj nevladinih organizacija različit, kao i njihov uticaj na nacionalnu obrazovnu politiku, što ometa pridržavanje principa „jedna zemlja, jedan glas”.

Razvoj posmatran od tog vremena mogao bi da se svede na prostu formulu: povećanje pluralističkih snaga – smanjenje posvećenosti država. Iz tog razloga trebalo bi plenarnu i koncepcijsku predfazu u kojoj svoje predloge iznose NVO i nezavisni savetnici jasno izdvojiti i razlikovati od obrazovno-političkih preporuka i predloga, koje dodiruju problem zakonodavstva pojedinih država. Ako bi se našla mogućnost povratka na takvu podelu zadataka, države učesnice bi morale da ponovo poštuju preporuke Svetskih konferencija, obavezujući se na njihovo sprovođenje u delo kroz svoje aktivnosti. Trenutno su vlade država u velikoj meri oslobođene ove obaveze.

Pregled dosadašnjih UNESCO konferencija, čiji će značaj biti ovde prikazan, neosporno pokazuje da se one u svojoj međunarodnoj težini jasno razlikuju, da postoje usponi i padovi i da održavanje Svetskih konferencija nije sinhrono sa političkim i ekonomskim prelomnim vremenima. Ne mora po svaku cenu da se traži i nađe jedna centralna tema, ako samo vreme to ne nudi. Svetska konferencija UNESCO u Hamburgu 1997. godine imala je onoliko tema koliko ih je u to vreme bilo aktuelno i koje još uvek nisu završene ili kako se u konferencijskom jeziku kaže: „odrađene,” tako da je potrebno ponovo uzeti u razmatranje taj skup problema. Vrhunac u smislu međunarodne težine bez sumnje su konferencija u Tokiju (1972), iza koje su sledile „Preporuke za razvoj obrazovanja odraslih”⁹ i Hamburg (1997) sa „Agendom za budućnost.”¹⁰ To se ne može tvrditi za Svetsku konferenciju u Parizu 1985. godine,¹¹ koja je za in-

⁹ UNESCO, *Recommendations on the Development of Adult Education*, Nairobi 1975, Paris 1976.

¹⁰ CONFINTEA, *Adult Education, The Hamburg Declaration, The Agenda for the Future*, Hamburg 1997. Nismo prevideli ni suzdržanost u odnosu na moć uticaja koji ima obrazovanje odraslih, poput one koja je formulisana kod Alisona Wolfa, *Does Education Matter? Myths about education and economic growth*, London 2002.

¹¹ Pored tematskih stanovišta imamo činjenicu da su SAD, inače članica koja snosi najviše troškova, napustile UNESCO zbog spornih formula svetske komunikacije, tako da su u Parizu zastupane grupom posmatrača bez prava govora.

dustrijske zemlje značila veliki uspeh na unutrašnjem planu (širenje programa opismenjavanja i na industrijske zemlje, obrazovanje i regulisanje radnog vremena, uključujući i odmore namenjene daljem usavršavanju).

B. Svetske konferencije za obrazovanje odraslih UNESCO - pojedinačno predavljanje

1. Prva Svetska konferencija UNESCO u Elsinoru (Helsingoru)

Prva UNESCO svetska konferencija za obrazovanje odraslih, održana od 19. do 25. juna 1949. godine na Internacionalnom javnom koledžu Elsinor, bila je opterećena nizom problema zbog kojih se prvi skup u današnjoj retrospektivi komentariše pomalo skeptično:

- Žalbe da obrazovanje odraslih još uvek nije prihvaćeno kao zaseban sektor u kontekstu nacionalnog obrazovanja, da njegov značaj za otklanjanje ili odstranjivanje aktuelnih kriznih fenomena nije jasan i da se obrazovanje odraslih još uvek definiše po engleskom i američkom razumevanju o namenski orjentisanom obrazovanju.
- Dejstva prvih internacionalnih susreta stručnjaka za obrazovanje odraslih sa konferencije u Kembridžu 1929. godine i zajedničkog rada u odsecima Svetske asocijacije za obrazovanje odraslih (npr. Oberhof konferencija, 1928.) imale su karakter apela, ali u stvarnosti nisu došle do izražaja.

U svim ondašnjim kao i posle njih datim komentarima, generalna optužba bila je sve jasnija – Svetska konferencija „je ostala suštinski zapadnoevropska regionalna konferencija obrazovanja odraslih“. Za tu tvrdnju A. S. M. Hely¹² dao je u svom komentaru brojčani dokaz: „Od 79 delegata i posmatrača koji su učestvovali u konferenciji, 54 je došlo iz Evropskih zemalja, 14 iz Severne Amerike. Jedanaest delegata predstavljalo je ostali deo sveta, Egipat sa jednim delegatom bio je jedini predstavnik afričkog kontinenta. Prisustvovao je samo jedan delegat iz Latinske Amerike, tri delegata iz Kine, jedan iz Paki-

¹² Arthur Stanley Hely, *New Trends in Adult Education, from Elsinor to Montreal*, UNESCO Paris 1962, S. 12 H. (1907-1967) bio je najpre aktivan u univerzitetskom obrazovanju odraslih na Novom Zelandu, zatim u Australiji. Značajan doprinos dao je internacionalnoj saradnji obrazovanju odraslih u anglofonim zemljama. Njegova slika o prvoj Svetskoj konferenciji je danas jedini pouzdani zapis o prvoj Svetskoj konferenciji, pored tematski promišljenijih publikacija Robija Kida, *A Tale Of Three Cities, Elsinore- Montreal-Tokyo, The Influence of Three UNESCO World Conferences upon the Development of Adult Education*, Syracuse University, Publications in Continuing Education, Syracuse 1974.

stana, jedan iz Tajlanda, koji su predstavljali azijski kontinent. Nije bilo predstavnika iz zemalja Istočne Evrope i USSR.¹³

Čak ni imena onih koji su bili pozvani i koji su došli na konferenciju ne reflektuju dovoljno ondašnje stanje u obrazovanju odraslih na međunarodnom planu. Lista nemačke delegacije sastoji se od imena koje danas niko ne poznaje, a vezu sa tradicijom dvadesetih godina signalizuje Hajnrih Loce koji je kao posmatrač zabeležen, dok Herman Vedel (Georg) kao i Alonzo Grejs ovde stoje na pogrešnoj strani.

Ali takve, delimično samo formalne zamerke, nisu imale težinu ako se pored njih gleda na tematski razvoj konferencije ili na dobit za internacionalni renome obrazovanja odraslih. Takođe i Hely povlači svoj skepticizam i snažno naglašava: „Konferencija u Elsinoru je bez sumnje veliki korak prema međunarodnoj saradnji u specifičnom polju obrazovanja odraslih.“¹⁴ Opšti naslov konferencije „Obrazovanje odraslih“ istovremeno odaje zahtev za priređivanjem opisa i kritičke analize u ovom polju. To je imalo veliki značaj s obzirom na rubne obrazovno-političke pojave u obrazovanju odraslih u većini evropskih zemalja osim Velike Britanije i Skandinavije, tako da su pojedini poslanici i posmatrači u svojim zemljama pomogli promenama u vrednovanju obrazovanja odraslih (npr. Hačinson i Rejnold u Velikoj Britaniji).

Trebalo je dakle da razgovori budu grupisani oko pojedinih karakteristika obrazovanja odraslih: „Ciljevi; Sadržaji; Institucije i problemi organizacije; Metode i tehnike; Međunarodna saradnja u polju obrazovanja odraslih.“¹⁵

Uz ovaj dnevni red formirane su odgovarajuće komisije, pri čemu je prva usvojila koncepciju doživotnog obrazovanja „Sadržaj obrazovanja odraslih,“ koja je u ondašnje vreme bilo još u položaju autsajdera. Sveukupno, moguće je reći o pregovorima sa konferencije na čelu sa Robi Kidom, da su stručne refleksije i introspekcije bile uspešne, utoliko više jer se daju pozitivna očekivanja u pogledu na buduće snage uobličavanja društvene brige za obrazovanje odrasli. Sigurno je ovaj koncept ležao na liniji jednog rasprostranjenog mišljenja u industrijskim zemljama, da će pored političkog obrazovanja problem individualnog i društvenog oblikovanja života biti koncentrisan na odnos sa, u budućnosti sve masovnijim, slobodnim vremenom i da građansko obrazovanje može ljudima da ponudi aktivnosti koje imaju mnogo smisla. Takve orijentacije u obrazovanju odraslih koje obećavaju kompetenciju u funkciji otklanjanja

¹³ Vidi: Summary Report of the International Conference on Adult Education, Elsinor Denmark, UNESCO, Paris 1949.

¹⁴ A. S. M. Heli, a. a. O. S.

¹⁵ Summary Report of the International Conference on Adult Education, Elsinor. A. a. O., (S. 7 – 27 ff).

socijalnih i političkih nedostataka, prožima rana istorija obrazovanja odraslih u okvirima UNESCO, kao što se i vidi na primeru UNESCO Instituta za pedagogiju (Hamburg, 1952) osnovanog posle Elsinora, čije je prvo zasedanje nosilo skoro programski naslov „Obrazovanje odraslih kao sredstvo za razvoj i jačanje socijalne i političke odgovornosti.”¹⁶

2. Druga Svetska konferencija UNESCO u Montrealu

Druga Svetska konferencija održana je gotovo jedanaest godina kasnije, od 22. avgusta do 2. septembra 1960. godine na Mek Gil univerzitetu u Montrealu. Već sam izbor predsednika Robija Kida (1915-1982) trebao da ima neko značenje.¹⁷ Neumorni i svestrano obrazovani građanin sveta Kid, ovenčan učešćem u Ligi šampiona u oblasti politike obrazovanja, kako bi se neformalno mogle nazvati Pagvaš konferencije¹⁸, založio se za inovativno obrazovanje odraslih, primenljivo i odgovorno u odnosu na obrazovnu politiku. Tradicionalnu distancu države od obrazovanja odraslih, raširenu u Evropi, nikad nije prihvatio, kao što nije odbacio ni njegov istinski naučni identitet. Njemu je pošlo za rukom da zainteresuje svoje saputnike i obdarene kolege za UNESCO inicijativu, tako da je Druga Svetska konferencija želela da bude shvaćena kao međunarodna komuna obrazovanja odraslih u sedamdesetim godinama. Pri tome, nije se radilo samo o naučnoj analizi, već je i praktičan pristup trebalo da bude zastupljen. Lista imena sa Svetske konferencije čita se kao enciklopedija obrazovanja odraslih. Da li je preterano ovo reći? Možda, s obzirom da je razlika u odnosu na prvu Svetsku konferenciju ipak bila veoma očigledna. Istoriografska skepsa koju smo izostavili u literaturi, nije mogla da opstane. Druga Svetska konferencija razlikovala se od prve po geografski većoj udaljenosti, učesnicima (iz Nemačke imeđ ostalih H. Beker, H. Dolf, H. Landal), po pogledima, užoj organizaciji i pratećim konferencijama na regionalnim i nacionalnim nivoima. Obrazovanje odraslih bilo je pod „povoljnom zvezdom”, a njegovo prihvatanje poraslo je čak i u državnim politikama obrazovanja.

Neki formalni podaci: Činjenice o većem geografskom obuhvatu izneo je Hely.¹⁹ Spomenuti porast značaja obrazovanja odraslih opisao je na sledeći

¹⁶ O tome: Auf dem Weg zu einer lernenden Welt, 50 Jahre UNESCO-Institut für Pädagogik, UNESCO Institut f. Pädagogik (Hrsg.), Hamburg 2002, S. 22ff.

¹⁷ Vidi: An International Dictionary of Adult and Continuing Education, Peter Jarvis (ed.), a. a. O. S. 189.

¹⁸ Origin of Pugwash. O Pugwash-u: www.pugwash.org; do danas je Pugwash održao otprilike 300 konferencije i simpozijuma; Seeking cooperative solutions for global Problems; posebno poznati su „Russel-Einstein-Manifesto” i od pre „Hiroshima Declaration”. Pred Svetsku konferenciju u Montrealu održana je jedna P. konferencija o kontinuiranom obrazovanju na kojoj je Kidd učestvovao kao „uticajan naučnik”.

¹⁹ A. S. M. Hely, a. a. O., S. 1.

način: „Od 51 zemlje prisutne na konferenciji u Montrealu 8 je bilo iz Afrike, 10 iz Azije i 8 iz Latinske Amerike. Prisustvovali su i delegati iz USSR, Čehoslovačke, Rumunije i Mađarske. Od 112 delegata i posmatrača, samo 33 je bilo iz zapadnoevropskih zemalja. Povećan broj zemalja učesnica sa 25 u 1949. godini do 51 u 1960. godini, delom je pokazatelj rasta svesti o značaju obrazovanja odraslih u nacionalnim vladama“. Da bi se utisak o državnoj podršci još pojačao, SAD delegacija je naglasila da broj NVO zastupnika koji prisustvuju u svojstvu posmatrača morao da bude ograničen, da oni ni u kom slučaju ne mogu imati pravo glasa i da ubuduće mora da se obrati pažnja na karakter Svetskih konferencija kao konferencija vlada država.²⁰ U izveštaju sa kongresa se kaže: „USA delegat je naglasio – iako je poželjno da u diskusiji učestvuju NVO, glasanje treba da uzme u obzir jedino mišljenje nacionalnih vlada“. Naravno da pogled na listu učesnika pokazuje da većina ipak nije sprovodila rigidnu kongresnu strategiju.

Spomenuti učesnici Svetske konferencije govoreći o Heliju obaraju njegovo mišljenje: „Ovo je opšte priznanje doprinosa teorijskog i praktičnog rada A. Bazdeventa, J. Dimazdijea, A. Legerea ili A. Terisa u Francuskoj, G. H. L. Šutena u Holandiji, H. Bekera i H. Dolfu u Nemačkoj, J. Barbaga u Poljskoj, J. Inareka u Čehoslovačkoj, A. M. Ivanova i V. D. Voskrsenskog u SSSR, F. Adama u Venecueli.²¹ Sve ove ličnosti nisu prisustvovala konferenciji, ali su svoje članke stavile na raspolaganje preko publikacija UNESCO.

Druga svetska konferencija je, podrazumeva se, izabrala naslov koji je izgleda u potpunosti jedrio na talasima duha vremena – „Obrazovanje odraslih u svetu koji se menja“. No dobro, to je i prva konferencija razmatrala, kao i ona za usaglašavanje Franka Jesupa, direktora Extra Mural studija Oksford univerziteta. Montrealska deklaracija počinjala je takođe, kako je Robi Kid oštro primetio, „mračnom frazom o preživljavanju“²², ali je ipak samouverenije nego u Elsinoru proširila polje šansi, trezvenih nada i podrške koju je obrzovanje odraslih moglo da pruži pojedincima i društvu sa samouverenim oduševljenjem koje u Montrealskoj deklaraciji glasi: „Verujemo da je obrazovanje odraslih postalo toliko važno za opstanak i sreću čovečanstva, da je potreban novi pristup u ovom polju.“

²⁰ Report of the Second World Conference on Adult Education, Educational studies and documents, ED.62.XII.46.A. Paris 1963, S.8: „Na konferenciji je zabeležena i suzdržanost od strane delegata SAD, u ime njihove vlade, u pogledu davanja prava na glasanje nevladinim organizacijama.“

²¹ A. S. M. Hely, a. a. O., S. 58.

²² Roby Kidd, A Talk of Three Cities, a. a. O. S. 3.

U Montrealu su isplivale na površinu teme za razgovor koje bi danas nazvali: liberalizacija profesionalnog i stručnog obrazovanja, moralno dostojanstvo u svetu, deevropeizacija sveta, odsustvo ratova.

Sigurno je da teme radnih grupa imaju moglo bi se reći povratni karakter i da završne rezolucije konferencije u stvari žele previše – zapisane su želje koje su do današnjeg dana ostale neostvarene. Rukovodioci kongresa su i sami žalili zbog poplave rezolucija i pratećih govora. Pod sistematskim naslovima predstavljene su rezolucije tako da je svaka izgledala kao neophodna da ne bi sistem bio doveden u pitanje. Naslovi su glasilili:

- Obrazovanje odraslih i mir u svetu.
- Uloga i sadržaj obrazovanja odraslih.
- Načini i metode obrazovanja odraslih
- Strukture i organizacije obrazovanja odraslih kao integrealnog dela svakog obrazovnog sistema.
- Odgovornost vlada za obrazovanje odraslih.²³

Pojedinačni doprinosi ne mogu da se prikažu, ali jedno mora da se doda, Druga Svetska konferencija je već nagovestila treću i navela na razmišljanje o analizi i karakteru stanja u obrazovanju odraslih širom sveta.

3. Treća Svetska konferencija za obrazovanje odraslih UNESCO u Tokiju

Treća svetska konferencija²⁴ održana je od 25. jula do 7. avgusta 1972. u Tokiju, a razlikovala se od prethodnih u nekoliko stvari: kao prvo, imala je znatno formalniji karakter, izbori i donošenje odluka, kao i uloga konferencije kao konferencije vlada, snažnije su definisani pravilima, učešće NVO je u poređenju sa Montrealom opalo²⁵, izolovane organizacije obrazovanja odraslih imale su status posmatrača, dakle nisu mogle da intervenišu u odlučujućim pitanjima, lista učesnika može samo marginalno da se dovede u vezu sa Montrealom ili čak Elsinorom, nova generacija je zavladała terenom.

Spoljni okvir bio je kvantitativno više ubedljiv, a kvalitativno orijentisan ka rezultatima. Zastupljeno je 83 zemalja, najčešće preko ministara ili visokih činovnika ministarstava, uz podršku profesora sa odabranih univerziteta²⁶ i nekoliko posebno odabranih zastupnika iz 59 ustanova za obrazovanje odras-

²³ Prema: Report of the Second World Conference, a. a. O., S. 27 f.

²⁴ UNESCO Third World Conference – UNESCO/CONFIDAD/2, 7. 1. 72; on rules of procedure and participation.

²⁵ Za jedno takvo poređenje pre svega: UNESCO Konferenzbericht 1, 3. Weltkonferenz über Erwachsenenbildung Tokio 1972, Pullach, München 1973(dt).

²⁶ Prema: R. Kidd, A tale of three cities, a. a. O., S.2.

lih koji su delovali kao moderatori između prakse i nauke (nemačkoj delegaciji pripadali su između ostalih: H. Han, H. Ham Bruher, R. Vilke, A. Vulpius, H. Dolf, W. Mertinajt, H. Majzel).

Obrazovanje odraslih u kontekstu doživotnog učenja bilo je predviđeno kao tema konferencije i u jednom dokumentu²⁷ pobliže označeno modernim rečnikom. Ovde je program „ka društvu obrazovanja” unapred prihvaćen. Posle Džona Novrapa i Robija Kida, u Tokiju je predsedavao Toru Haguivara, koji je u diplomatskoj službi svoje zemlje prihvatio ponuđenu poziciju. Robi Kid je na osnovu drugačijeg karaktera konferencije u Tokiju došao do dva zaključka koji su kasnije u Parizu bili povod za novu diskusiju o budućnosti Svetskih konferencija: „od 1960. godine UNESCO je postao više organizacija vlada, a manje domen individualnih naučnika ili akademske zajednice“, a u pogledu atmosfere „konferenciji je nedostajao izvestan naboj, uzbuđenje, strahovi i trijumfi konferencije u Montrealu. To je bila više profesionalna konferencija, zasnovana na pravilima i procedurama.“²⁸

Jedan od radnih listova koji je prilično odredio tematiku konferencije bio je list Džona Lova, direktora Ekstra Mjuresl Odeljenja u Edinburgu, kasnije zaposlenog u direktoratu OECD-a. List je izdat pod lakonskim naslovom „Retrospektiva internacionalnih pogleda na obrazovanje odraslih, od Montreala 1960. do Tokija 1972.”²⁹ Pripremljen za konferenciju počivao je na nacionalnim izveštajima nacionalnih komisija UNESCO i zemalja članica. Ovaj rad odredio je tok konferencije, a kasnije je prešao u jednu žustru diskusiju o metodama upoređivanja u obrazovanju odraslih. Izlaganje se oslanjalo na Beredajsevo „globalno približavanje”, a nadovezivalo se na merodavne radove iz oblasti komparativnog obrazovanja. Od nje polazi komparativno istraživanje obrazovanja odraslih koje se od tada i po pitanju svog porekla poziva na Eksester Pejpers i Nordberg konferenciju (1971), kao i na neke radove R. Kida i C. Venera.³⁰

²⁷ A. E. in the context of lifelong education, UNESCO/Confedat/5 28.4.72; kao još jedan dokument sa konferencije i: The development of International statistics on A.E., a working document. CN/01737/27/S.6; ovaj statistički izveštaj najverovatnije može da se pripiše inicijativi Svetske konferencije za univerzitetsko obrazovanje odraslih (ICUAE).

²⁸ R. Kidd, a. a. O., p. 26f.

²⁹ UNESCO, ED -72/CONF.38/4, objavljen je takođe u štampanoj verziji pod istim nazivom u Parizu 1972; Objavio sam komentarisano izdanje na nemačkom jeziku: Internationale Erwachsenenbildung im Überblick, Düsseldorf 1974. Kasnije je Džon Lou na osnovu ovog izveštaja i poboljšane baze podataka, proširio ovo izdanje: The Education of Adults. A World Perspective, Paris 1975.

³⁰ Vidi J. H.Knoll, Zwei Methodenkonferenzen, in: Internationales Jahrbuch der Erwachsenenbildung 1973, Düsseldorf 1973, S. 159 i Coolie Verner, Fundamental Concepts in Adult Education, in: Internationales Jahrbuch der Erwachsenenbildung 1975, Düsseldorf 1975, S. 177. Sažetak u: Internationale Weiterbildung und Erwachsenenbildung, Darmstadt 1996. S. 216.

Državne izveštaje razmotrio je Džon Lov kroz opis ovog fenomena, pri čemu je podnet zahtev za predstavljanjem obrazovanja odraslih u jednom nizu uslova van nacionalnih granica. Globalni pristup i nacionalni izveštaji davno su izašli iz naučnih razgovora, a na njihovo mesto je u međuvremenu došao problemski pristup u intra- ili internacionalnom poređenju.³¹ Ali, polazeći od izveštaja Džona Loua, konferencija je mogla da se pripremi za bitne, podudarne pojave u obrazovanju odraslih, čak i kad je poređenje u pojedinim tačkama zbog različitih statističkih pristupa dovedeno u pitanje. Manifestacije obrazovanja odraslih su sledeće:

- promena koncepta,
- zakonodavni okvir,
- finansiranje,
- profesionalizacija,
- institucije,
- metode i tehnike,
- istraživanja u oblasti obrazovanja odraslih i
- internacionalna saradnja.

Sa ovakvim pristupom zadovoljen je zahtev u pogledu tema konferencije i istovremeno je približeno optimistično verovanje o stvaranju slike buduće strategije obrazovanja odraslih.

Na kraju konferencije izrađen je predlog zaključaka o stanju i perspektivi obrazovanja odraslih, koji je kasnije usvojen na Generalnoj konferenciji UNESCO pod promenjenim nazivom „Preporuke o razvoju obrazovanja odraslih.“³² Izradu modela ovog dokumenta teško je dovoljno visoko vrednovati, jer njime nije samo otpočeo status quo institucionih, metodoloških i nacionalno-specifičnih uokvirivanja obrazovanja odraslih, nego je u njemu mnogo rečeno i o obrazovanju odraslih u kontekstu doživotnog (celoživotnog) obrazovanja, o obrazovanju odraslih kao osnovnom obrazovanju (i kao o obrazovanju za sve), o razvoju i ujedinjavanju obrazovanja odraslih i daljeg obrazovanja i o konceptu jedinstva i različitosti. Svetska konferencija UNESCO je dostigla i obeležila vrhunac u diskusiji o obrazovnoj politici u svetskim dimenzijama. Ovaj nivo u diskusiji gotovo nikad više nije dostignut. Istini za volju, na nacionalnim forumima osvrta na Tokio bili su veoma retki, a opomena za prateću strategiju izrečena je tek na Četvrtoj konferenciji u Parizu. Pokušaj P. Bartelsene, ranije

³¹ O ovome vidi značajnu publikaciju, nastalu u vezi sa jednim skupom koji je organizovao J. Reischmann: Bamberg 2006, Papers presented at the 4th Conference of the International Society for Comparative Adult Education, ISCAW, Bamberg, September 2006.

³² UNESCO, Recommendations on the Development of Adult Education, Nairobi 1975, Paris 1976.

rukovodioca Odeljenja za obrazovanje odraslih pri UNESCO, da na svetskoj konferenciji u Hamburgu pokrene diskusiju o „preporukama,” nije dobio podršku. Kad je reč o usponu i padu ili o vrhuncu i stagnaciji, Tokio je bez sumnje upečatljivi vrhunac posle kojeg se konferencija u Parizu može klasifikovati kao pad.

4. Četvrta Konferencija UNESCO u Parizu

Četvrta Svetska konferencija u Parizu održana od 19. do 29. 3. 1985. godine. Nije imala povoljne uslove koji su olakšali intelektualni i strateški uspon obrazovanja odraslih pre i posle Tokija. Iako je bilo moguće predvideti da Pariz neće imati snažan sadržaj kao Tokijo 1972. godine, začuđujući je očigledan porast broja zemalja učesnica, kao i porast značaj obrazovanja odraslih u državnom sektoru. Broj učesnika konferencije je udvostručen u odnosu na Tokijo tako da je sa 364 porastao na 841, broj zemalja učesnica je iznosio 122, a broj akreditovanih NVO porastao je na 59.

Nemačka delegacija je bila u sledećem sastavu: rukovodstvo je bilo u saveznoj nadležnosti (Državni sekretar P. H. Pjacolo) i zastupnika KMK (Ministar Švije), koji su se u predsedavanju menjali; uprava za kulturu (savezna i pokrajinska) bila je zastupljena sa 7 osoba, ekspertska grupa, uključujući i nacionalnu komisiju UNESCO, sastojala se iz 3 osobe (između ostalih W. Martinajt, J. H. Knol, 4 osobe zastupale su NVO).³³

Tema svetskog kongresa je prepoznatljivo vezana za prethodne konferencije i usvajanje preporuka – „Razvoj obrazovanja odraslih, aspekti i trendovi”. Veoma uopšteno i otvoreno ali pri detaljnom pregledu uvodnog radnog dokumenta³⁴, primećuju se razlike koje se ogledaju u promenama u razumevanju funkcije obrazovanja odraslih i ekonomskog duha vremena.

Predsedavajući konferencije je bio Ministar za kulturu Zimbabvea Dr D. B. Mutumbuka čime je dokumentovan u međuvremenu narasli uticaj zemalja u razvoju. Udaljavanje od istorije početaka svetske konferencije očito je upravo na takvim primerima.

Deklaracija konferencije u početku je ostavila utisak da će obrazovanju odraslih kao i do tad biti dodeljen značajan zadatak rešavanja kulturnih i socijalnih prepreka, dakle, da će podjednako biti naglašene dobrotvorna i obrazovna funkcija. Ali jedan čitav niz promena desio se u procesu pregovaranja. Kao

³³ O ovim podacima vidi: J.H.Knoll, Internationales Jahrbuch der Erwachsenenbildung, Band 12/13, 1984/85, S. IX i spiskove u: UNESCO, Final Report ED/MD 81/Paris Sept. 1985 und ED 85/Conf.213.

³⁴ Working Document: The Development of Adult Education, UNESCO ED.85/Conf.210,3.

prvo, funkciji očuvanja i održavanja mira putem obrazovanja pridata je veća vrednost čime je u spektru zadataka obrazovanja odraslih uzdignut ekonomski aspekt, kao i aspekt osposobljavanja za rad kroz obrazovanje. U tom kontekstu skrenuta je pažnja na „Teze za dalje obrazovanje”, objavljenih iste godine od strane Saveznog ministarstva za obrazovanje, u kojima je reč o tržištu obrazovanja i o programima podobnim za to tržište. Uporedo se nalaze diskusije na kojima se govorilo o prethodnim zaobilaznim stavovima u razumevanju obrazovanja odraslih i „Pregled” (Džon Lou) zabeležen kao trajni zadatak zemlja članica.³⁵ Herman Miler-Zolger, član nemačke delegacije, opisuje svoje najpre pozitivne utiske rečima: „Kroz brojne članke dobijeni su novi akcenti. Ako ekonomsku, socijalnu i kulturnu funkciju posmatramo kao suštinski zadatak daljeg obrazovanja i usavršavanja, utvrdićemo da u odnosu na konferenciju u Tokiju, gde je kulturna funkcija obrazovanja odraslih dobila posebnu pažnju, odsada ekonomska i delom socijalna funkcija obrazovanja odraslih jasno stoje u prvom planu.”³⁶ Kao posebna pitanja, između ostalog, ističe se sledeće:

- funkcija obrazovanja odraslih u kontekstu tehnološkog razvoja
- nužnost novih napora za opismenjavanje u zemljama u razvoju, ali i u industrijskim zemljama (ovaj aspekt sa stanovišta industrijskih zemalja daje konferenciji u Parizu poseban značaj)
- integracija i reintegracija, oslobađanje od rada u cilju obrzaovanja (rezolucija na ovu temu bila je inicijativa nemačke delegacije).

Naravno, u ovom izveštaju, članovi nemačke delegacije bi mogli da potvrde, neće biti prećutane slabe tačke konferencije. Po mom mišljenju tu spada i „patos” retorika koja se provlači kroz dokumente i govore, smanjena efikasnost koja ne može da se pripíše samo velikom broju učesnika i njihovoj želji da učestvuju u diskusiji, nesuzdržanim političkim kontraverzama (napr. između predstavnika Izraela i predstavnika arapskih država), predstojeća diskusija o reformi UNESCO i strategije sprečavanja u nekim manje prijatnim pitanjima (postavljanje novih pravila za Svetske konferencije otprilike analogno drugim internacionalnim nadnacionalnim oganizacijama; npr. kroz intenziviranje i umnožavanje regionalnih konferencija, kroz pismene izveštaje, kroz sistem izveštavanja i kroz ograničenje broja rezolucija čije ostvarivanje treba da se obezbedi).

³⁵ Adult Education since the Third Conference on A.E./Tokyo 1972) - sumirani odgovori iz studije koju je UNESCO sproveo među nacionalnim komisijama, usmerene na prikupljanje informacija o razvoju obrazovanja odraslih, ED 85/Conf.210/Col 4, Paris Feb. 1985 (fr.orig.).

³⁶ Hermann Müller-Solger, 4. Weltkonferenz über Erwachsenenbildung der UNESCO, in Internationales Jahrbuch der Erwachsenenbildung Band 12/13, a. a. O., S. 3.

Naravno i ova konferencija upućuje na sledeću i to sa posebnim naglaskom na „prepoznavanju prava za učenje – jednom od najboljih priloga koji možemo da damo za rešavanje kritičnih problema čovečanstva danas”. Samo i ovde važi da konferencija iz 1985. godine nije stigla dalje od ritualizovane retorike i da joj je nedostajala kondicija i skromnost da perspektive konkretnije imenuje. Sumirajući nije preterano oceniti konferenciju u Parizu koncepcijski i strateški kao manje značajnu, što naravno nije u maloj meri krivica M. Boua, Generalnog direktora UNESCO.

5. Peta Svetska konferencija UNESCO u Hamburgu

Kako su utisci različiti! Pariz više ritualizovan i zbunjujući, Hamburg preko mere vizionarski i jasan (14. do 18. jula 1997). Sam spoljni okvir je imponovao i tek je on u slobodnom i hanzeatskom gradu probudio svest o UNESCO, iako je kroz rad UNESCO Instituta za obrazovanje već godinama postojao primer međunarodnog obrazovanja za odrasle.

Broj učesnika iznosio je oko 1500, ali kako se mnogo ljudi iz Hamburga i okoline interesovalo za konferenciju, a nisu mogli da budu učesnici u pravom smislu te reči, verovatno je broj učesnika bio iznad pomenute cifre. U specijalnom izdanju ICAE izveštaja o CONFINTEA V nevedeno je 1411 učesnika, među njima je „428 predstavljalo NVO.”³⁷ Ova izjava proističe iz zablude da Svetske konferencije kao stručne konferencije predstavljaju sponu između državnih i društvenih aktivnosti u obrazovanju odraslih; primaran karakter svetskih konferencija kao konferencija vlada koje su članice UNESCO pri tome biva zanemaren. Ali, na kraju, originalnost i spiritualnost kroz aktivno učešće NVO na pripremnim predkonferencijama kao i Svetskim konferencijama došle su ipak do izražaja.

Na kraju pete Svetske konferencije doneta su dva dokumenta, „Hamburška deklaracija” i „Agenda za budućnost”³⁸, koji sigurno ne moraju da strepe od upoređivanja sa intelektualnim i obrazovno-praktičnim pretečama, naročito ako se uzme u obzir zaleđina materijala koji su označili profil njihovog aktuelnog mesta. Krajnjem pogledu doprinosi jedan kompaktno napisan plan toka konferencije sastavljen najvećim delom od strane UNESCO Instituta u Hamburgu i njegovog emocionalno i intelektualno angažovanog direktora Paula Belangera, po kojem se plenarne sednice više demonstrativnog karaktera,

³⁷ ICAE Report, special report, July 1997, kao zbornik materijala, članak Eve Kupidure.

³⁸ CONFINTEA Adult Education, The Hamburg Declaration on Adult Learning, The Agenda for the Future, Hamburg, UNESCO-Institute for Education, July 1997, takode: www.education.unesco.org/confintea.

smenjaju se sa aktivnim radnim grupama, na čijim rezultatima rada se vidi stanje u obrazovanju odraslih i daljem obrazovanju u XXI veku.

Dodatnu težinu konferenciji dalo je prisustvo prominentnih ličnosti: predsednik Savezne republike Roman Hercog, generalni direktor UNESCO F. Mejdžor, nekadašnji šef UN Butros Butros Gali, predsednica Bundestaga R. Zismut, imenovana za predsednicu konferencije.

Činjenica da je konferencija skraćena na publicističke i obrazovno-političke motive nije mana te prigode. Naprotiv, time je traženo vreme za obrazovanje odraslih svuda i svima – „jedan sat u danu, jedna sedmica u godini”, poslužilo kao političko-obrazovni zahtev u nacionalnim obrazovnim sistemima. To je bilo jasno, delotvorno za publiku, a očigledno je bilo jasno i u obrazovno-političkom smislu.

Svetska konferencija pokazuje svoju naučnu nadležnost u XXI veku sa projekcijama obrazovanja odraslih i daljeg obrazovanja, kao i svoj praktični smisao sa kojim u modelima, projektima i ciljevima razvoja obrazovanja odraslih u brojnim regionima sveta pokazuje svoju praktičnu korist. Ovde su stavljani na raspolaganje iznenađujuće obilje i dispresija mišljenja. To pojašnjava aranžman tema koje čine kako konferenciju tako i njnu agendu:

1. Učenje u odraslom dobu – Izazov XXI veka.
2. Poboljšanje uslova i kvaliteta učenja u odraslom dobu.
3. Obezbeđivanje opšteg prava na opismenjavanje i osnovno obrazovanje.
4. Podrška ravnopravnosti žena kroz učenje u odraslom dobu.
5. Učenje u odraslom dobu i promene radne sredine.
6. Učenje u odraslom dobu u kontekstu životne sredine, zdravlja i razvoja stanovništva.
7. Učenje u odraslom dobu – Mediji i kultura.
8. Učenje u odraslom dobu i grupe sa posebnim potrebama.
9. Okvir privrednih uslova učenja u odraslom dobu.
10. Intenziviranje internacionalne saradnje i solidarnosti.

Interna kritika³⁹ koja je mogla da se primeti već na kraju konferencije odnosila se na sastav i veličinu delegacija, a posebno nemačke delegacije, na zanemarivanje rezultata regionalnih UNESCO konferencija i saveza, na kompaktnost šeme kongresa i na gubljenje iz vida metoda učenja u odraslom dobu. Još neka kritična stanovišta bi mogla da se navedu kao npr. obilje izveštaja i

³⁹ Joachim H. Knoll, One hour a day- one week a year, u: Internationales Jahrbuch der Erwachsenenbildung Band 25, 1997, Köln 1997, S.147.

zahtevni stavovi u govorima, pri čemu odmah mora da se naglasi da su Tokio i Hamburg odigrali sasvim različitu ulogu u prelomnim vremenima. CONFINTEA V je vodila obrazovanje odraslih u XXI vek putem smernica koje neće lako izgubiti na važnosti. Stvorena je i idejna riznica, koja je unapredila naučna razmišljanja, mada nije obavezno inspirisala i državna nastojanja u ovoj oblasti.

C. Završne napomene

Održavanje sledeće Konferencije za obrazovanje odraslih UNESCO odavno je izvesno, ali sigurno neće biti lako pronaći temu sa kojom će se solidarisati svi potencijalni učesnici. Svet koji je podeljen jezikom ne funkcioniše, a uz to, meni se čini da „Agenda za budućnost” iz 1997. godine sadrži spektar tema u kojem se obrazovanje odraslih širom sveta može prepoznati. Nakon što je, kako se već čulo, ekspertiza o follow-up merama dala prilično neubedljive rezultate, ostaje iza Hamburga brdo tradicionalnih pitanja koji moraju da se reše. U svakom slučaju savetuje se jezička i tematska obazrivost i pažljivost.⁴⁰

U našem istoriografskom kretanju kroz istoriju kongresa pokazuje se inače da znatan broj tema ima dugotrajan značaj. Iako ja ovu istoriju ne želim da sabijam u jedan sistem kontinuiteta, za to su učesnici i veremenski uslovi previše različiti, ipak postoji jedan niz tema koje se ponavljaju i pojavljuju na svim konferencijama, nekad manje, nekad više, nekad inovativno, nekad vođene tradicijom. Takav arsenal tema mogao obuhvata: potpuno opismenjavanje, uspostavljanje mira i internacionalne saradnje, ostvarenje osnovnih demokratskih vrednosti, ravnopravnost polova i podrška trajnom razvoju.⁴¹

Mi smo ponovo naglasili da se podrazumeva da se prelomnice u vremenu ne orijentišu prema konferencijama u dekadnom ritmu. Takođe, nije sramota još jednom pogledati u Agendi koje su značajne teme imale prednost. Pored toga, treba razmisliti o formalnim ograničenjima kongresa: učešće i težina NVO u Regionalnim konferencijama UNESCO i uzimanje u obzir znanja eksperata moraju da budu jasnije definisani, broj rezolucija koje već pred konferencijom moraju da budu predate na uvid u pismenoj formi mora jasno da se ograniči, odluka koje se donose treba da se prime na sednici, predstavnici

⁴⁰ Među pohvalnim izuzecima koji su ozbiljno radili „na Hamburgu” nalazi se M. E.: *Erwachsenenbildung in der Schweiz, Bestandsaufnahme 2004 und neue Empfehlungen; Bericht der Schweizerischen UNESCO-Kommission* erstellt durch R. Schröder-Naef, UNESCO-Kommission, Bern 2000.

⁴¹ Prema jednoj najavi UIP o CONFINTEA VI

vlada zemalja učesnica ne smeju da budu razrešeni političke odgovornosti koja se sastoji u tome da se angažuju u sprovođenju donetih rezolucija.⁴²

Joachim H. Knoll
Ruhr University, Bochum, Germany

THE REVIEW OF HISTORY OF UNESCO WORLD CONFERENCES OF ADULT EDUCATION

Summary: *The contribution starts from the founding of UNESCO and the fundamental belief that by means of education the humanitarian, social and political deficits in given societies could be corrected. The history of the UNESCO world conferences on adult education (Elsinor, Montreal, Tokyo, Paris, Hamburg, 1949-1997) demonstrates the stages of the changing self-understanding from literacy to a concept of lifelong learning, which understands adult education in the educational chain as part of a continuum and an entity in itself. In course of time the position of the participants (governments, NGOs, experts) changed likewise. As the author was a member of the German delegation on several world conferences he feels competent to analyse the proceedings and catch the atmosphere as well.*

Key words: UNESCO, CONFINTEA, history of adult education, adult education conference

⁴² Obilje materijala koje se priprema za VI Svetsku konferenciju ne može na ovom mestu da se predstavi, ali ono potvrđuje užurbano planiranje regionalnih konferencija (za evropsku regiju u Mađarskoj u decembru 2008.), kao i još nenaslovljenu Svetsku konferenciju u Brazilu. Vidi o tome, pored dokumenata koji su postavljeni na portalu UIL, i vremenski plan: Sixth International Conference on Adult Education (CONFINTEA VII), Tentative Road Map, Overview between the 34th C and the 35th Session (As of 21. 11. 2007), uil, kao zbirka materijala.